

KKTC'nin kurtuluşu için turizm programı

AZİZ M. KENT

Geçmişte, 1974 mutlu Barış Harekatına kadar Kıbrıs'taki Türkler turizmden uzak bırakıldı. Bir kaç insanımız turizme yatırım yapmak istediye de Rumlar, her türlü engellerle, ambargolarla ve tehditlerle bize mani olmuşlardır.

Örneğin, Türk arazisi olan Lapta'daki Celebrity Otelini 1970'de Türk sermayesi ile yapmaya kalkıştığımız zaman her türlü, istenilen planlar yapıldığı halde inşaat ruhsatı tam 28 ayda verildi. Verilen ruhsat ise şartlı idi: Şartı ise o kadar ağırdı ki en azından işletmeyi ilk 5 yılda, maaşlar dahil ve % 50 kâr ile çalıştırılacak ve genel müdürü de Rum olacaktı. Buna karşılık hiçbir sermaye yatırımı da yapmayacaktı.

Başka bir deyişle Rumlar, Rum oldukları için imtiyazlı patronlar idi. Türkleri ise turizmden uzak tutmak istiyorlardı. Hiçbir zaman Türkler bulaşıkçı veya garson yardımcılığından öteye geçemezlerdi. Biz hep bu engellere rağmen Türkelerin de turizm yapabildiklerini ıspatlamak için otel yapmaya başladık. Ama 1974'de Barış Harekatı olmasa idi buralarını da tamamen istimlak edeceklerdi. Bunun tek nedeni ise sahiplerinin Türk olması idi.

1974'ten sonra KKTC'deki turizmin oluşmasının nedenlerine baktığımızda siyasetçiler her ne kadar da turizm ekonomimizin lokomotifidir dedilerse de, buna inanmadılar. Küçümsediler; onun içindir ki turizmi her defasında bir bakanlığa yama ettiler.

Senelerdir yalnız ve yalnız turizmden sorumlu bir Turizm Bakanlığı kurulmamıştır. Örneğin bir defasında içişleri, dışişleri, savunma ve turizm bakanlığı dediler. O dönemin bakanı "turizmi almakta beni de zorladılar. Zaten biz de turizm olacak değil ya" dedi. İşte bu düşünceler 21 senedir hala aynen devam ediyor. Turizme hiç bir zaman layık olduğu ciddiyeti maalesef siyasetçiler vermediler.

Hatta küçümsediler. Yukarıda belirttiğim gibi de halkımıza geçmişte Rumlar turizmde fırsat vermediğinden dolayı eğitilemediler, onun içindir ki çevremiz utanılacak duruma geldi.

I. FİNANSMAN VE ALT YAPI OLMADI

Minnetarız her şeyimizi anavatana borçluyuz. Ama Sayın, Rahmetli Turgut Özal Kıbrıs'a gelinceye kadar Anavatan hiçbir zaman Kuzey Kıbrıs'ın ekonomisinin geleceği ile ilgilenemedi. Ne de olsa burada bu kadar kalan ganimet vardır, bitmez düşüncesi vardı. Kıbrıs'taki Türkler ise Rumların baskılarından yeni kurtuldular. Lakin tecrübe ve kapital birikimleri yoktu.

Türkiye'den alış - veriş yapacak kişiler de Kıbrıs'a ziyaret edip birşeyler bırakacaklar zaten. Rumlardan 3-4 bin yatak kapasiteli turistik tesisler var yeter ve artar dendi.

II. 'TÜRKİYE'DEKİ TURİZMCİLERE VERECEĞİM DESTEĞİ KIBRIS'TA SİZE VERECEĞİM'

TC ile KKTC arasında imzalanan protokollar uygulanmayınca Rahmetli Özal verdiği sözü unuttu.

Rahmetli Turgut Özal "Uyanın, serbest ticaret merkezleri kurun, doğru dürüst Turizm yapınız çünkü gelecekte Türkiye'den gelen bu akım duracak. Türkiye'de serbest piyasayı ve turizmi geliştireceğim gelin siz de turizminize de yardımcı olalım, geliştirelim. Çünkü başka hiçbir şeyiniz yoktur. Ben size Türkiye'deki turizmcilere verdiğim desteği aynen vereceğim" dedi. Ama maalesef bu söz gerçekleşemedi.

Dolayısı ile Kıbrıs'lı turizmciler, yatırımcılar buradaki bazı tefeci bankaların, bürokratların ve siyasilerin kurbanı oldular. Bizi anlamayan insanlara derdimizi anlatmak mümkün olmadı.

KKTC'nin ekonomik anlamda daha iyi bir konuma ulaştırılması için turizm sektörüne gereken önemin ve teşviklerin sağlanması gerekmektedir.

Aziz M. Kent, KKTC Otekiler Birliği fahri başkanı olmasının yanı sıra otel işletmeciliği işiyle de uğraşmaktadır.

Turizm nerede, kebabçılık, barakacılık nerede. Bu gibi idarecilerden daha büyük turizm düşüncesi beklenemezdi zaten; anavatan Türkiye'de buna hep göz yumdu. Turizmcilerin "imdat, imdat" seslerini duymadılar. Bütün Kıbrıs'lıları aynı kefeye koydular.

"Güzel bir Adanız, yeriniz vardır. Burada rahatlıkla turizm yapılabilir" dedi. Hatta diyebiliriz ki Rahmetli, Kıbrıs'taki acemiliklerden esinlenerek Anavatan Türkiye'de daha güzel şeyleri uygulanmaya koydu.

III. KIBRIS'TAKİ İDARECİLER TURİZME İNANMADILAR

Fakat Kıbrıs'taki siyasetçiler turizmi küçümsediler ve küçümsemeye devam ediyorlar ki 22 yılda biz mevcut 3500 yatak sayısına 4000 daha ilave edebildik. İlave edilenler de çağdaş değil, zamanında planlı ve istikrarlı istihdam olmadığı için personel eğitimi de olmadı. Yani 7500 yatak ile bizde turizmde vanz diyoruz. Dünya buna güler. Büyük tur operatörleri bizi pazarlamaz. Çünkü yatak sayımız çok azdır en azından 15-20.000 yatağa çıkarılmalıdır.

Türkiye'deki turizm gelişmesi yanında, serbest ticaret de olunca Kıbrıs'a Türkiye'de gelen turistler de gelmemeye başladı. Türkiye'de güzel çağdaş turistik tesisler yanında hizmet de vardır. Devletten de her türlü destek verildi ve bu halâ da devam ediyor.

Dünyadaki komşu turizm ülkelerine baktığımızda biz artık çok gerilerde kaldık, Türkiye'den ticaret için gelenler de artık gelmiyorlar. Hatta Kıbrıs'tan Türkiye'ye ticarete gidiyorlar. Çünkü Türkiyemiz daha caziptir. KKTC'yi serbest liman ticareti durumuna getirelim dedik. Söyledikse de kısa vadeli düşünceler bu fikirlerimize güldüler, hatta bizi açık konuştuğumuz için cezalandırdılar.

Bürokratik engellerin tamamından acilen kurtulmanın çarelerini arayalım. Aynı zamanda bir master plan içerisinde alt yapıyı oluşturduktan sonra turizm nasıl

yapılabilir? Bu soruyu üç bölümde cevaplandırmaya çalışacağız.

Kısa, orta ve uzun vadede KKTC'de turizm nasıl olabilir? Kendi kendimize sormalıyız. Bilir kişiler hep birlikte ciddi ciddi düşünmeliyiz.

Turizm, turizme sahip çıkmakla, tüm bürokrasiyi ve engelleri kaldırmakla olur.

IV. KKTC'DE KISA VADELİ TURİZM

1. Turizmi bilen, çağdaş, dünya görüşüne sahip insanların görevlendirilip geniş yetkilerle, turizmi gerçekten yapmak ve politikadan arındırmak. Dünyada olduğu gibi ileriye dönük çağdaş fikirli bir Turizm örgütü kurmak ve her türlü teşvikler ve subvansiyonlar vererek bir yasa yapmakla olur.

2. Öncelikle şimdiye kadar milliyetçi, fedakarlık yapan yatırımcı Turizmcileri içinde buldukları zor durumdan kurtararak yaptıkları tesisleri dünya standartlarında yaz kış ve eğlence turizmine hizmet vermeğe getirmelerini sağlamak ve turizmi çok iyi bildikleri için onlardan faydalanmak şarttır. Yani turizmi başlattıkları için kendilerini cezalandırmamak lazım. Destek verip bu da ucuz faizli ve bağışlanacak kredilerle olur. Tefeci faizleri ile turizm yatırımı olamaz. Hele hele Kıbrıs'ta hiç olamaz. Çünkü turizm sorunları çoktur. Adamız Rumlar'dan ve dünyadan ambar golü bir ülkedir.

V. DEVLET HAVA VE DENİZ YOLLARI ULAŞIM... ULAŞIM... ULAŞIM...

3. Hava ve Deniz ulaşımı Rumlar'dan ve Dünyadan ambarolu bir ada olmamız nedeni ile ucuz ve sürekli olmalı. Turizme öncelik verilip Dünyadan nasıl turist taşıyabiliriz. Formül ve proparamlarla tanışma ve pazarlama nasıl yapılmalı. Bunun gerçekleşmesi için turizmciler ile Devlet Hava ve Deniz Yolları bir araya gelip, program yapmalı. Finansmanı da eğer yoksa Devletin öncelikli bütçesine girmeli. Çok paraya da ihtiyaç yoktur inancındayım.

Geçmişte, 1974 mutlu Barış Harekatı'na kadar Kıbrıs'taki Türkler turizmden uzak bırakılmıştır. Türkler turizm sektöründe yatırım yapmak istemelerine karşılık, Rumlar her seferinde engel ve ambargo ile mani olmuşlardır.

Ulaşım, ulaşım, ulaşım... Yeter ki işbirliği yaparak bütün dünyaya bu cennet adamızı tanıtıp pazarlayalım. Dünyanın hemen hemen her köşesinde Rumlar'ın mezaliminden kurtulmak için göç edip yaşayan Kıbrıslı insanlarımızdan yararlanalım. Böylelikle Türkiye ve Dünyaya göç eden insanlarımızın geri gelmesini sağlayalım. Türkiye'de şu anda 600.000 Kıbrıslı Türk yaşıyor. Bunların geri dönmelerine Rumlar tepki gösteriyorsa da Kıbrıs Türkü'nün nüfusu 800.000'dir; ve bu topraklarda yaşamaya Rumlar kadar hakları vardır.

Devlet hava ve deniz yollarımız başlangıçta biraz zarar etse bile; inanıyorum ki bunu kısa bir zamanda kara geçecektir. Yeter ki amaç ülkemizin ekonomisini ayakta tutacak turistlerin gelmesidir. Dünyada bugün gezen 500.000.000 turist var. Yani müşteri çok; eğer biz planlı ve programlı gidersek dünyadan hakkımız olan turist sayısını bu güzel cennet adama getirebiliriz.

VI. KKTC'DE ORTA VADELİ TURİZM TEMİZLİK... TEMİZLİK... TEMİZLİK...

Kısa vadeli program ve yatırımları uygulamaya koyduktan sonra orta vadeli programa geçmemiz şarttır. Bu amaçla, başta sürekli çevreyi düzenlememiz gerekiyor. İcap ederse istismak yasaları çıkartalım. Göze hoş görünmeyen yerleri kapatalım. Yerlerine yeni tesisler yapamazsak bile ağaçlandırılmış parklar yapabiliriz.

VII. TURİZM MASTER PLANI

Bir master plan çerçevesinde yeni oteller yapılırken etraftaki barakalar, galifler yerine yeni lokantalar, alış -veriş merkezleri, süpermarketler, spor tesisleri kuför, tatlıcı, terzi, kuyumcu, halı, butikler banklar v.s. yapılmalı. Yani kurulacak iş yerleri bir master plan ile belirlenmeli ve o bölgenin ihtiyacına hizmet verecek tesisler yapılmalı. Bu arada yalnız turistleri değil yerli halkımızı da düşünerek plan yapmak gerekir. Aksi halde gelecekte

sosyal sıkıntılar gelebilir. Halkımızın refahı için bunların yapıldığını açıkça bildirmemiz lazım. Kamuoyunun turizm master planını kabul edip benimsemesi gerekir. Bütün adayı serbest ticaret limanı olarak yapamazsak bile çeşitli serbest bölgelerde liman satış yerleri oluşturalım.

VIII. FİNANSMAN VE KREDİ: HEDEFİNİ BULACAK 100 MİLYON DOLAR

Yukarıda belirttiklerimizi uygulayabilmemiz için finansman bulmamız şarttır. Bı paralar da büyük miktarlar tutmaz, çünkü halkınıza güven ve destek verilirse bunun da üstesinden gelecektir. Makul faizli uzun vadeli krediler verilirse kısa bir sürede büyük işler yaparlar.

Eski eserleri, tarihi yerlerimizi süratle restore edip temizlememiz şarttır. K.K.T.C. bu alanda çok zengindir. Başka ülkelerde olmayan tarihi yerleri yapay olarak yaratılır ve gelen turistlere eski yerler diye gezdirilebilir. Örneğin ABD kızıl derililerin yaşadığı köyleri yaratıp turizme eski yer diye açtılar ve özel durlar düzenerek bu yerler ziyaret ediliyor.

9000 yıllık tarihimizin yanında, dünyanın en eski batık gemi Gime Kalesi'ndedir. Panoramik yürüyüşler yapılacak patikalar var. Gime Dağları'na, Saint Hilarion'a teleferik ve o güzel doğa üzerine eğlence merkezi kurulabilir. Güzel, temiz bir doğa ve temiz denizlerimiz yanında en güzel yabancı çiçeklerimiz ve kuşlarımız var. En büyük varlığımız olan halkımız turizme çok yakındır. Zaten gelen turistlere her türlü misafirperverliği gösteriyorlar.

Bu arada milli parklar da kumamız gerekmektedir. Örneğin Kormacı Körfezi'nde olduğu gibi yabancı kuşlar ve hayvanlar getirilerek milli park oluşturulabilir. Bu sayede hayvanlar da avcılardan kurtulmuş olur. Bu durumda turizmimize katkılar sağlar diye düşünüyorum. Dünyada hayvanları ve kuşları seven çok insan var. Onları gelip görmek isteyenlerdir mutlaka. Anavatanın yaptırdığı göletleri de bu maksatlar için kullanabiliriz.

KKTC'de bir master plan hazırlanmalı ve bu plan çerçevesinde yeni oteller ve etrafında lokantalar, alışveriş merkezleri, süpermarketler, spor tesisleri kurulmalıdır.

IX. UZUN VADELİ K.K.T.C.'DE TURİZM

Kısa ve orta vadeli turizmimiz planlanıp yapılırken yukarıda belirttiğimiz birçok problemler kendiliğinden çözülecektir. Çünkü birçok bürokratik engeller kalkacak Turizm teşvik yasaları oluşturularak yalnız turizm sektörü ile ilgilenecek bir örgüt kurulacaktır. Bu örgütte bütün sektörlerden temsilciler katılacak. Başlarına turizmden anlayan ileri görüşlü insanlar getirilecek.

Örneğin, ticaret, tarım ve sanayicilerden temsilciler olacaktır. Çünkü herkes turizme yönelik işler yapacaktır. Bütün sektörler temsil edilecek.

Turizmin öncelikle; ihtiyaçlarını yerli sanayi temin edecek. Tarımda da keza aynıdır. Turizmin ihtiyaçlarını, misal narinciye mamülleri, et, süt, peynir, et ve balıkçılık v.s. herşey gelişen turizme çalışacak ve bu kez ihraç etmeye büyük ihtiyaç olmayacaktır. Çünkü her türlü ürünüümüzü ülkemizde dövize yönelik yerinde tüketeceğiz.

Bu arada hedefimiz olan 500.000 (beşyüzbin), 1.000.000 (Birmilyon) Turisti getireceğiz. Bu meblağı getirmek çok kolaydır. Örneğin Rum tarafı bizden daha iyi ya da misafirperver değildir.

İyi çalışan ve hizmet veren bir devlet hava yolu ve deniz yolu yanında bir de tanıtım pazarlama örgütü oluşturursak; bu miktarları kolay kolay bu cennet ülkemize getirebiliriz. Tabii ki bu zamana kadar eğer tesislerimizi çağdaşlaştırtır ve en azından 15.000 ile 20.000 yatağa çıkartırsak kış ve yaz turizmine hizmet verecek yan tesisler kurulursa; ki bu da yukarıda belirttiğim gibi turizmin politikadan arındırılması ile olur. Turizm başka politika başkadır. Turizmde dostluk, barış ve insan sevgisi ile olur.

X. ARADIĞIMIZ HER TÜRLÜ İLAÇ TURİZMDE VARDIR

Hepimiz de inanarak desteklersek Kıbrıs Türkü'nün aradığı her türlü ilaç turizmde vardır. Kuzey Kıbrıs, bir Sin-

gapur bir Hong Kong gibi serbest liman olursa ve propagandayı turist getirmek istediğimiz ülkelerde tanıtım yaparsak, yalnız bölge komşu ülkeleri değil, bütün dünyadan da bize turist akını olacaktır.

Eğlence merkezleri kurulur ise otellerimiz, Monte Carlo'dan, Lasvegas'tan daha güzeldir. Bulduğumuz coğrafi bölge olarak çok uygundur. Eğer yukarıdaki yazılanlar hakikaten hazmedilip uygulanmaya konulursa, bu program 5-10 senede kolaylıkla uygulanabilir. Zaman kaybı olduysa da geç değildir.

Bu bütün yurt dışında yaşayan Kıbrıs Türklerinin de hepsini turist getirecek fahri bir elçi haline getirecek zaten bu kendiliğinden oluşacaktır. Çünkü artık gelen insanlarımız yatırım yapmaktan korkmayacak burada yaşamak için tanıdık arkadaşlarını da getirecek o zaman turizm örgütünün belirttiği vergi ve gümrükler uygulanacak ki bunlar da en düşük seviyede bırakılacak.

Bu defa yerli halkımızı istihdam ederken anavatan ve Türki cumhuriyetlerinden de kaliteli eleman istihdam edilebilir. Rumlardan zorlanıp göç eden insanlarımız da geri gelecek ve yatırım yapacaklardır.

Böylelikle Kuzey Kıbrıs'ta bu başarıyı sağlayan Türk Milleti Türki Cumhuriyetlerinc de örnek olacak ve Türkiye'ye yük olmaktan kurtulacaktır. Hep bu yazdıklarımın yapılması kolaydır; yeter ki inanç ve azim olsun.

Hep beraber el birliği ile Turizme sarılalım diyorum, çünkü aradığımız hertürlü siyasal kültürel, ekonomik, barış ve dostluk ilaçları turizmde vardır diye inanıyorum.

Yukarıdaki plan uygulanıp yapılırken göreceğiz ki, düşünüldüğü kadar zor bir iş değildir. Zaten başka hiçbir seçeneğimiz de yoktur inancındayım.

KKTC ve Türklük namına gelin elele verelim. Birlik beraberlik içinde turizmi başlatalım.□

Hepimiz inanarak desteklersek, Kıbrıs Türkü'nün aradığı her türlü ilaç turizmde vardır. Kuzey Kıbrıs bir Singapur, bir Hong Kong gibi serbest olursa ve propagandayı turizm getirmek istediğimiz ülkelerde yaparsak, KKTC'de turizm sektörü hak ettiği yere ulaşacaktır.